

Подунавка из-лази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 фр., на три месеца 1 ф. 15 фр. без поштарине сь поштаринѡмъ 1 ф. више.

Предбрѡнти се може кодь сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србѡе нека изводе у плаћенимъ писмама сь новцима на књиѡжару Госп. В. Валожића обрати се.

Битка кодь Малпакета.

(Свршетакъ.)

„То е преступленѡ, кое ме на освету зове!“ рече Алфонсѡ; „но кадъ су твоя деца грешна, безбожна жено, то знай, да иѡ е светѡй судъ на смртъ осудѡ. Малодушный Гудранъ себе е убѡ, а твоя ће кћи сутра бити погубљена!“

„Благѡй Боже!“ повиче еданъ гласъ иза решетке, и Алфонсѡ угледа игумению, коя падши на колена, молећи пружаше руке къ нѡму. Но Биоренка га увати, и кадъ га сасвиъмъ решетки привуче, запита га: „Познаешъ ли ову жену?“ Тада онъ опазѡ, да е она оригинал онога дѡка, и прошлѡсть подигне свою завесу, и рукомъ ударивши се по челу, повиче: „Изабела!“

„Познаешъ ме ѡштѡ?“ запита она тѡ; „заръ ѡштѡ ниси заборавѡ имѡ бѡдне верне, остављене Изабеле? Морашъ ли садъ клечати предъ тобомъ, да измолимъ одъ тебе животъ нашега детета?“

„За име божѡе! Ђути!“ повиче Алфонсѡ стрепѡћи, „ђути! шта оће твоѡ устне да признаду?“

„Найскупоцению и најсветѡю тайну мога живота!“ рече она, „да е Ружица моя и твоя кћи!“

При овымъ речма клоне Алфонсѡ као уништѡнъ на едну столицу и сакрѡе свое лице.

„Кадъ ме опетъ одведоше изъ наше сретне долине,“ настави Изабела, опоравивши се нешто, „и ты ми не поита у помођ, доведу ме за казнь мога бѡгства у овај монастирѡ. Овде у тайности родимъ твою кћеръ, и морате копрену на главу метути. Верной моѡй Ани поверимъ наше дете, кое воспытавши као мати, пође сь моимъ одобренѡмъ, у оделу Циганке, сь лепимъ дететомъ у светъ, да тебе тражи, и кадъ те нађе, да те испита, да ли си достојанъ да ти кћеръ предамо. Кадъ те напоследку, после вишегодишнѡмъ узалудногъ траженя у Француской нађе, кадъ Ружица твоя старателька постане, и твоѡ се срце сь нѡжомъ любви къ девојци приљуби, хтеде Ана сь томъ радостномъ вѡсти најпре къ мени поитити, да добѡе одъ моѡ стране одобре-

ня, па да ти кћеръ на срце твоѡ метне. Но твой дивльѡй духъ не познаваше чистѡй пламенъ любви, и у запешености твоѡе ужасне страсти укроа си свою собствену кћеръ!“

„Ахъ! зашто сте ми пређутали, да е то моя кћи?“ повиче Алфонсѡ.

„Ерѡ те држасмо за неверна!“ настави Изабела, „и хтедосмо те најпре изпитати, да ли си на мене заборавѡ; ерѡ ко матеръ заборавля, ни детету не може бити добаръ отаць!“

Ана, коя е међутимъ свое адинѡ збацила, ступи у оделу калуђерице и запита га: „Знаете ли, како самъ вамъ у очи несретне битке кодъ Малпакета метла на руку прстенъ изабелинѡ? пошто самъ васъ и нашу Ружицу у највећемъ страу читаву годину тражила; опоминѡте ли се, како васъ у последнѡмъ часу заклинjala, да ми одкрѡете пребиванѡ мое кћери, и како самъ се трудила, да пробудимъ у вами старѡй споменъ? — Но вы ми предъ ноге баците ликъ изабелинѡ, вы ме хтедосте убити, и будући самъ я слутила тайну ваше грешне любви, молила самъ Бога, да бы болъ было, да сь вами на бойномъ полю край учини! — Небо се показа да ме е саслушало; я васъ видо, гди падосте! — Никакве опасности не могау ме уздржати, да къ вами непонитимъ, да вамъ, ма и у смртной борби, одкрѡемъ тайну нашега детета, и да зашптемъ одъ васъ известѡе о нѡмомъ пребиваню. Али вы быясте онесвестли, и неприятельи ме одтргну одъ васъ. До мира быя я у робству кодъ Енглеза, после понитимъ опетъ къ моѡй заповедници, и нађемъ напоследку и васъ, на моѡе удивленѡ, у калуђерскомъ оделу. Све бы се наравно могло разрешити, будући е судба и вашу децу овамо довела; да е само у вашемъ необузданомъ духу светѡе чувство было, а не гореће страсти. Ахъ, у тренутку, у комъ мысля све васъ сасединити, осудили сте сами вашу децу!“ — „О! моя сиротна, невинна децо!“ повиче Алфонсѡ у очајанѡ, „есть, я самъ свою кћеръ тепло любѡ, премда изворъ те любви писамъ познавао, и у нѡй самъ гледао само твой помлађенѡй образъ, Изабела!“

Тада Изабела пружи нѡмомъ иначе драгомъ мужу руке, и моляше за животъ нѡновогъ детета. Но онъ сеђаше сь грчевито састављенимъ рукама и спуштеномъ главомъ, гласно епаюћи, на најпоследѡ рече: „Садъ шта е, ту е!“ И кадъ га садъ Изабела стаде заклинjати нѡвоомъ старомъ, светомъ, вечитомъ любви, да спасе нѡвоо дете; и кадъ Ана такође предъ нѡга се бащи, и опомене га, да свой животъ положи, за животъ свога детета; тада стара мођ наново обузме нѡговъ духъ, и онъ уставши, повиче: „Я ѡу е или спасти или сь нѡмомъ погинути!“ И ништа далъ не рекавши остави монастирѡ и поити у дворъ инквизициѡе.

Бледъ и прерушенъ уђе у собу кардинала, великогъ инквизитора, кодъ кога свагда имађаше слободанъ приступъ, и замоли га за еданъ тайный разговоръ. Стараць му дозволи, удивльѡнъ, што види, иначе тако ладногъ и ѡтльивогъ мужа у таквомъ узбуђеню духа. Но одкако се сь очинскимъ чувствомъ духъ некористолюбивѡе, чистѡе любви у крѡвѡку алфонсову душу ушао, кои е ужасна страшила нѡговы страстѡй разагнао; одкако е нестало рушећегъ жара у нѡговомъ срцу, кои се преобрѡтио у верну, свету любовь къ детету; одкако онъ не више сиротанъ и изданъ, не! но тако безмерно богатъ и любльѡнъ у свету стаяше — одъ то доба постао е опетъ човекъ, и хтео е оно спасти, што е башъ садъ любити почео. — Онъ не оклеваше, него приоведи великомъ инквизитору изкрено главну точку нѡвогъ живота, и самога себе сь ужасномъ признателношчу почне обтуживати, да бы се тако дете нѡгово показало чистѡе и невинѡе. Кардиналъ га слушаше са участѡмъ, но кадъ сврши пружи му руку и рече: „Несретный отец! твоѡ е дете изгубљено!“ Тада Алфонсѡ обори колена нѡгова, и моляше кукаюћи за животъ свога детета; но стараць остане неумолимъ. „Пресуда, коя е изречена одъ нашега суда, па већ и одъ краля подписана, не може се променити!“ рече онъ, ослобођаваюћи се одъ Алфонса, „ты си твою кћеръ самъ обтужѡ, па у томе признай чудну наредбу божѡю. Нѡна смртъ нека поправи твою и изабелину погрешку!“ „Высокопочтѡва-

ный оче!“ повиче Алфонсъ у очаяно, „кадъ ед-на жертва мора пасти, то љу я за ню умрети!“ — „Не!“ рече стараць, „твой испытъ юшть нѣ свршенъ. Што е невинѣ и чистѣ дете твоє, то пусти мирнѣ и радостнѣ да сврши! И я самъ смрът држао за неку казнь, али одкадъ узалудъ за нѣомъ чезнемъ, за нѣомъ, кою самъ разкошно плядама већъ дао, одъ то доба осећамъ, да е она путъ изъ мрака у светлостъ вечнога отца — само погледъ сунца, у коме зрео плодъ одпада!“

Кадъ види Алфонсъ, да више ништа не може спасти нѣгову Ружицу, тада нѣговъ страстный духъ изъ найдубль туге пређе у найвеће беснило. Онъ извуче мачъ изподъ альине, и држаше га небу управљногъ, подъ дрзкимъ клетвама, да ће, пре него што дете нѣгово умре одъ руке целатове, онъ самъ одъ найужаснѣ смрти умрети. Великій инквизиторъ остави га озбиљно му претећи, и заповеди своимъ людинама, да пазе на нѣга, и да га не пусте пре у зданіе инквизиціе, докъ се не сврши сутрашній Auto-da-Fé.

Алфонсъ тумараше као бесомучанъ. Онъ хтеде ући у тавницу къ своіой кѣри, али га одбио. — У ужасномъ страу, да е неће моћи више спасти, па и нѣой самой да ће непознать остати, отрчи къ свомъ изповеднику, едномъ свештенику, кои се обично шилъо осуђенима юшть еданпутъ пре погубленя; нѣму повери свою тайну, и закуне га да исту одкріе и кѣри нѣговой, и да е помири са несретнимъ отцемъ. Дувникъ то обећа и одржи речъ.

И благодарный тавничаръ, трудіо се, да одржи свое обећанъ, да Ружицу ослободи. Но нѣгови често повторавани, суѣтни покушан ради ослобођеня, и нѣга самогъ учине подозрительнымъ и на неколко дана пре погубленя, едва се могаше и само скоримъ бѣгствомъ спасти одъ оштре казни.

Напоследку осване и ютро, кога ће се свршити крвно дѣло. На великомъ отвореномъ месту предъ Мадридомъ была су дрва нагомилана. Шпанскій дворъ у пуной сыйности и скоро сви жители варошки иѣау, да присутствую томъ жалостномъ дѣлу. И найозбиљнѣ судіе инквизиціе стаяу на нѣговомъ месту, па и самъ Алфонсъ ту быяше. Старый кардиналь, великій инквизиторъ држаше, да е онъ после жестоке борбе са самимъ собомъ, напоследку ерце свое побѣдио, и баци на нѣга задоволянъ погледъ, но готово се ужасне одъ страовиты очію, коима га Алфонсъ гледаше. Найпосле подъ якомъ войничкомъ заштитомъ приближивао се походъ, а у средини быяу осуђени, кои су мирно шли, као лабуды, кадъ ий ладный сѣверъ гони у топлию, лепшу землю. Сасвимъ острагъ виѣаше се женска особа, кою су водили, збогъ нѣне слабости, два служителя судейска. — То быяше Ружица. — Но кадъ она посрѣхуи пролазаше край Алфонса, онъ скочи као бесанъ лавъ, кои свое младе брани, одтурне пандуре на страну, свою кѣрь узме у наручя, и у лудилу очаяня продре до народа, и нѣму повиче: да онъ треба да спасе нѣга и нѣгово дете изъ руку убійца! — Но боязливъ народъ остане миранъ и не усуди се осу-

ђену жертву бранити, и кадъ великій инквизиторъ иаиग्не, стража полети и хтеде кѣрь одъ отца насилно раздвоити. Но она му се быяше око врата обвила рукама, и моляше измождено: „Дай ми смрът, отче мой!“ — и онъ притисне првый, светый отчинскій полюбаць на нѣне бледе, дркѣуће устне, забодѣ іой ножъ у чисто, невинно ерце, и — онесвешћенъ падне съ нѣомъ на землю. —

После дугогъ, занешеногъ смртногъ сна, пробуди се Алфонсъ опетъ. Нѣгова повраћаюћа се свестъ скопчана е была са последнимъ догађајма, и стиснувши песницу устане, и гледаше преврнутимъ очима. — Но появь се быо променіо. Онъ види себе у слабой светлости лампы, и лежаше на кровати у малой едной собици, а край нѣга сеѣаше едина женска особа у калуђерскомъ оделу, коя дремаше на стголицы. — То быяше Ана. — Великій е инквизиторъ дао однети несретнога, подумртвога човека у обличню болницу милостивы сестара а тѣло Ружицино одвешено буде и мирно закопано. — Овде е садъ игуменія свою негу поверила своіой Ани.

Онъ позна ню, и чувство, да га после свега, што се збыло, ово верно существо опетъ нѣ оставило, тако му разиѣжи тугонъ притиснуто ерце, да е почео тіо и сузити, и прилюбн своє устне лагано руки дремаюће. — Ана се пробуди. Нѣна радость, да га опетъ у животу види, бяше велика, еръ се сумняло, да ће се опетъ повратити.

Кадъ сване, дође и сама игуменія у болницу, и сама ступи у нѣгову собу. Алфонсъ іой пружи руке на сусреть и повиче: „Изабела! знашь ли, шта самъ урадио?“

„Знамъ све!“ одговори она тіо, и клоне на нѣговъ кровать. „Ты си самъ наше дете тамо послао!“

Лагано, но напоследку опетъ оздрави Алфонсъ у нѣжной неги овы жена. Нѣгову яку природу, о кою су се све стѣасти, као о стену какву сломиле, ни туга не могаше оборити. Кадъ опетъ собу могаше оставити, дозове га кардиналь къ себи. Онъ га самъ дочека, и пошто е дуго посматрао бледе, упало лице, рече напоследку: „Вы неможете, после свега што се догодило, съ нами у суду седити. Света инквизиція изгнала васъ е еднимъ заключеніемъ изъ свое средине. Поитайте, да оставите варошь и предѣль, еръ е народъ на васъ разлюћенъ!“

„Па и вы ме у гнѣву одпущтате? отче мой!“ повиче Алфонсъ. „Я юшть едномъ морамъ по свету тумарати, одъ васъ одганъ? и обтерећенъ вашомъ клетвомъ?“

„Не, несретный сыне мой!“ рече стараць. „Я те не проклиньмъ! Богъ нека буде съ тобомъ! ты ћешъ можда наћи на другомъ месту сигурній путъ къ нѣму, него овде, я ти даемъ писмо, да те у свакій монастырь, у кои узжелишь ступити, радо приме. Иди съ миромъ!“

Алфонсъ оде. И пошто е и Изабелы збогомъ рекао, остави варошь и каюћи се потуцао се одъ места до места. Онъ напоследку пређе границе шпанске и путоваше садъ безъ цѣли по

Француской. Ахъ! юшть га е ерце тіо вукло къ долины, гди е съ Ружицомъ живіо, но онъ се не усуди ступити на старо, свето, одъ нѣга порушено место. Неодморно тумараюћи, безъ покоя и отечества, неописано е тежіо за каквимъ мирнимъ, усамљнимъ местомъ, гди бы могао постояннимъ каиямъ себе посветити, и животь окончатити! но и ако е крозь млоге предѣле пролазіо, млоге монастыре посећавао, ни гди не нађе места, кое бы га себи привлечило.

Еднога дана свога безконечнога путованя, изиђе изъ варошине Сеоца у Нормандіи, и не пазећи на путъ, загуби се у великой шуми, да се већ и вече почело приближивати, а онъ одъ рана ютра ништа нѣ быо окусіо. Сасвимъ маласавши баци се на подножъ едногъ, шумомъ обраслогъ брежулька, и реши се, да ту и преноћи. Садъ зачує свечанный звугъ звона, и кадъ радостно скочи, и напоследку съ упиниямъ свои последнѣ сила, дође на връ брега, опази озго у шумовитой долины куле усамљногъ едногъ монастыра. Угледъ овогъ мрачногъ, одвоеногъ обиталишта снажно покрене ерце нѣгово; еръ отаквомъ прибѣжишту често е савяо и разширивши руке, повиче: „О примите ме у ваше мирне зидове! да се ту каемъ, да ту умремъ!“ Тада вечернѣ звоно юшть едномъ зазуи, и чиняше се као да му одговара и къ себи га зове. Већ се было сасвимъ смркло, када онъ дупаше на капи монастырской и моляше за конакъ. Пусте га унутра, и на пытанъ нѣгово каже му вратаръ, да се налази у монастыру „La Trappe.“*)

После краткогъ одмора, сутраданъ пріяви се радостно почитаня достойномъ игумену, упозна га съ редкомъ, страшномъ судьбиномъ своіомъ; пружи му писмо великогъ инквизитора, и моляше на такавъ начинъ да га прими у овай монастырь, као да моли за последню милость. Игуманъ одговори нѣговой прозби, и сматраюћи на строге изпите нѣговогъ живота, као и на топле жећ овогъ несретногъ и бѣдногъ мужа, да му се молба скоро изпуни, то е и самъ посредствовао, да е овай одма као калуђеръ обученъ.

Тако садъ Алфонсъ явно се завѣшта, да ће се найстрожіе каяти, и закуне се, сходно строгимъ законима тога реда, да ће љу тати, до саме смрти!

Кадъ се светковина нѣговогъ ступаня сврши, и онъ првый путъ ступи међу свою ћутећу ояѣну, монастырску браћу, ко ће да опише ужасъ нѣговъ, кадъ између ни опази нѣму непознатогъ Филипа одъ Сен-Гудрана! Филипъ е нѣга юшть при ступаню и заклетви познао, и морао се уклонити изпредъ страшны погледа оногъ човека, кои му е сву срећу разрушио, и морадѣ посрѣхуи оставити салу.

Тавничаръ е пакъ, кадъ е и самъ побегао, поитао къ Филипу, и донео му вестъ, о неизбежимой смрти ружициной. Тада Филипъ преда сва добра своя сродницима, и мыслећи, да му одсадъ само плакати а не беседити валя, то се посвети ту за калуђера.

Но оба, едно одъ другога стрепећа лица, морадоме се свакій данъ сусрестити. Съ обор-

*) Монастырь некогъ реда калуђера (Картауза), кои се найстрожіегъ монашескогъ правила држе. Они и, пр. докъ су живи ни едну речъ несме прословити.

нимъ очима и готово ело и недодираюћи, сеѣау едно према другомъ за асталомъ. Са скривенимъ ужасомъ клечаху често у цркви еданъ поредъ другога. Да су еднотргомъ могли срца своя одкрити, они бы помиреши пали еданъ другомъ у наручя. Но они морадоме — ѣутати. Сузный погледъ покаяня, и неизречене отчине любви, кон Алфонсъ управляше на супруга свое кѣри, Филипъ не разумеваше и избегаваше га; и тіо сажаленъ и нѣжанъ опроштай, коимъ в Филипъ погледао свогъ несретногъ, дубоко ожалосѣногъ пріятели, остало в за Алфонса тайна, ерѣ они морадоме — ѣутати. На опетъ, што се чешѣ виѣау, то ій в нека чешня све ближе еднотргомъ вукла, ерѣ тереть на срцу постав лажшій, кадъ душа, ако се и не разуме, у очи ступити може.

Кодъ вратница на гроблю, на коме су кандуѣри сами себи гробове копати морали, назау се два камена седишта. Ту обичествоваше Филипъ задржавати се, кадъ се вече приближаваше, и сматраюћи мирне, одъ части зелендомъ покривене, одъ части пакъ іоштъ отворене гробове, мышляше на свою Ружицу, коя као што онъ држаше, не почива подъ зеленомъ травомъ, него в нѣно нѣжно тѣло ватромъ спалѣно и у пепео преобращено; кон в ветаръ, као цветный пра разсуо по земљи. Ту му обично следоваше и Алфонсъ, посади се на друго празно седиште, и размышляваше такоѣ о своіой кѣри. — Кадъ бы се ова два бледа лица, коя имаѣау еднотргомъ толико много казати, на опетъ еданъ према другомъ ѣутећи и немичући се сеѣау, у месечини погледала, како мирно прекрестивши руке, съ неописаномъ чезньомъ постоянно еданъ другомъ у упале очи гледи: то бы се помислити морало, да има предъ собомъ два света лица, кон, и ако време са своимъ годинама покрай нѣи пролази, опетъ не могу да очи еданъ съ другомъ скину.

Есенъ и зима проѣоше напоследку, и проше се спусти и у ову пуну долину. Филипъ упути се еднотргомъ лепогъ дана самъ у монастырскую башту, и дубоко замышлѣнъ застане предъ еднотргомъ ружомъ, првомъ, коя се управъ онда развѣяше, помисли на нѣну милу, по имену сестру, и ороси цветъ тѣмъ, топлимъ сузама.

Нѣму садъ приступи лагано Алфонсъ, и поговдивши мысли свога пріятели, узабере ружицу, и тіо в полюбивши, придене на прси филипове. — Тада овай надвладанъ разшири му наручя, и гласно ецаюћи падну еданъ другомъ на прси, но они — ѣутау.

Тако у верномъ ѣутаню и спокойномъ трпленю, помиреши нѣжнимъ говоромъ, нѣау іоштъ више година еданъ поредъ другога, докъ ій напоследку смрът изъ монастырскаго ѣутаня не одведе у ѣутанѣ вѣчито. Али в радостнѣе нико одъ нѣи не поздравіо, ерѣ имъ в она была вѣстникъ, кон ѣе ій изъ тамнице живота одвести предъ судъ, на коме се предъ благимъ судіомъ свака загонетка разрешуе.

Каменница.

Просуде с' войске свуда по полю
Ужасно да се біо и колю. —
Великій жуборъ у турскомъ стану.
Илаше се Турци Србаля храбри
Стра в овладао свакоимъ срдецьемъ
Залуду паша збори и храбри.
Доста в пута изпредъ Србина
Побега Турчинъ а безъ турбана —
Залуду баше войску юначе,
Плаши се Турчинъ србскога стана.
Колѣо в турски остало глава
На бойномъ полю одъ руке мрке —
Узалудъ паша што войску тѣши
Плаше се Турци деснице Србске. —

Сатана учи турске главаре,
Како да Срблѣ лажше сатарѣ. —
Паша се еданъ другомъ приближи
И баше доѣу диванъ да чуу,
Скупе с' главари выши и нижи,
Победу како сгодно да скуу.
Рекоме едни, одобре други,
И цео диванъ пристане на то:
Живота свога и среѣе ради
Срб'ма да пошлю жежено злато. —

Приспео бостанъ Срблѣ да беру.
Ерѣ лубеницу войводе ждѣру. —
У србской войсци сатана кув
Саблю, коимъ ѣе Срблѣ иссећи,
Песлога стара и данасъ труѣ,
Племе србинско води несреки.
Еданъ другоме у инаѣ иду
— Косово неѣе на умъ да падне —
Нѣ имъ стало до блага землѣ,
Сатана крѣше душе имъ гадие.
Новацъ имъ благо драже одъ рода
Слобода нѣма ништа незначі,
Отачество цвили кодъ ти изрода.
Душманинъ землю роби и глаци. —

Демонъ се смѣе, чини веселѣ,
Нѣгове грозне врше се желѣ. —
Србска се войска у бригу дала,
Турци се више Срба неплаше,
— Подла в душа источникъ зала —
Уговоръ свршенъ, ликую паше.
Србину заръ в суѣено тако
Робство да трпи са свое главе,
С' неслоге, распре свои главара.
Изгуби живогъ, лиши се славе.
Када се крвца отруѣ роду
И народъ прими демона сродство:
Пропастъ в брза и неизбежна,
Слобода бега, долази робство,
Неслога, невера, паклена с' чеда.
Пропада народъ, у кожъ ій има,
И нису Турци, веѣ ова беда,
Одузе славу, живогъ Србию. —

Поляна ечи, гора одече.
Спремила с' войска войску да сече —
Зора се яви, пуцни почеше
Обе су войске у вельой смутнѣи.
Дже се праска, топотъ и рика,
Земля подъ войскомъ дркти и тутнѣи.
Ватра долази ближе и ближе,
Пуцни се чуу яче и више,
Паамена пушка редове стриже,
Топовско зрно немילו брише.
Дигла се вика, пала в магла
Покрила войске, повила подъ.
Ништа с' нечуѣ, ништа с' невиди
Нити се знаде ко кога колѣ.

Ал' у средъ сече издаше подли,
Милоѣ, Петаръ изроди кести,
Обамре Србинъ и садъ ѣе Турчинъ
Ужасно Србу да се освети.
Равнѣи Велько жалостно ити.
Краини своіой, Краини лютой,
Синѣлиѣ Стево очайно с' бори,
По неодоле судбини крутой. —
Тисућа много пало в Срба
Србска издайства невина жртва,
Полъ широко, полъ крваво
Покрила Србска телеса мртва. —

И садъ в тамо првена трава
И кула с' бели одъ србски глава! —

Драгашевнѣи.

Буна на Дахіѣ.

(Свршетлѣ.)

Охрабрені овимъ слѣдствомъ, нису се колебали и плашили, да свое неприятели у тврдиняма потраже. Войска шумадійска заузме Београдъ; съ оне стране Колубаре улогори се Яковъ Ненадовић предъ Шабцомъ, съ оне стране Мораве Миленко предъ Пожаревцомъ, когъ су дахіѣ утврдили были.

Предъ Шабцомъ Бошняци су на Србе іоштъ еданпутъ напали.

Еданъ кабадахія дахискій, именовъ Ношина, отишао в было іоштъ пре буне у Босну, да се са фамиломъ види; садъ почемъ в очаявао, да ѣе се само са осамдесетъ одабраны крцалия, кон су га пратили, моћи вратити, поведе око хиляду людіи са собомъ, да не само продре, него іоштъ и да гомилу, коя в Шабацъ обсадила, разбіѣ. Само око 200 хайдука, кон су подъ ѣурчиомъ кодъ монастыра Чокешина стояли, имао в найпре побѣдити и надвладати. Една мала тако сила, премда іой Яковъ едну малу помоћ довео, быяше опетъ тако слаба, да в ѣурчія очаявао, да ѣе моћи монастырь одржати. „Еданъ погорелый монастырь, рече онъ, може се изнова сазидати, али умрлый человекъ не може се више у живогъ повратити.“ Яковъ увидіо в болѣ, да се овде неради о зидинама монастырскимъ, него о продуженю обсаде едне одъ найзнатнѣи тврдиня. „Заръ ты мыслишь, одговори онъ хайдуку, да ѣе се человекъ семе у теби затрети?“ ѣурчія окрене му лютитъ леѣа, остави монастырь и одда се у планину. Ни друге нѣе могао Яковъ склонити къ томе, да зидине бране, само у шуми и планини навикнути су они, да се туку; они нису хтели, као што су рекли, да као жене затворени смрът очекую. Али притомъ решили су се они доиста, на едной облизной висини (брежульку) скоро петъ пута претежнѣио и ячу силу дочекати. Термопиле србски хайдука! Неможе се нѣма рећи, да су они смрът безъ изгледа на помоћ очекивали: Яковъ се спремю, да имъ више помоћи доведе, али пре него што в могао опетъ доћи было в све решено. Хайдуци буду на нѣиномъ берегу обколѣни, где су се одъ ютра до мрака найхрабрѣе борили, докъ имъ в барутъ мало по мало нестало, пушке одъ честократногъ кльощаня готово су постаде за потребу неспособне, многи су были побѣени, а други готово равнѣи и іоштъ

иза свогъ дрвета седећи, овде онде пуцали. Потомъ увече новимъ податомъ охрабренн, юрише на Турке и поубио све храбрѣе мужеве. Али нису они забадава умрли. Ношина заузео е брѣжуљакъ, али при томе тако е велику штету претрпѣо, да се не смео поуздати, да ће што кодъ Шабца моћи издѣйствовати.

Јошъ онда много више био е Шабцацъ, особито кадъ е себи Яковъ Ненадовићъ, и то за већу славу, па и за немањъ умноженъ свогъ одличја еданъ топъ набавио био, тако яко притеснѣнъ, да е онъ првѣи одъ тврдиня био, кои е пристао на уговоръ. Но пре него што се Яковъ одъ Чокешине патрагъ вратио, предао се манастирѣ његовомъ сивовцу, Проти, Алексиномъ сыну. Условіе было е, да су се насилни учасници у дахискомъ господарству и владѣнію изъ земль уклонити морали: други могли су остати, али нису смели у нахію долазити.

Съ онимъ топомъ, съ народомъ, кои су одъ Шабца одвели, као и съ онимъ, безъ чега су предъ Београдомъ првѣи на быти могли, появе се у томъ Яковъ и Кара-Ђорђе, да Миленка кодъ Пожаревца подпомогну. Почемъ се овде заштига градека овогъ места видила одъ своју страну затворена, модила е за слободанъ одлазакъ, кои су јој и дозволили, пошто е свое најболѣ арабске конѣ и најлепше сребромъ обложено оружѣ предводителю предала. Побѣдоносна войска окрене се на Смедерево; Турци су се морали оубеђати, да у нахію недолазе, и у осталомъ да се сасвимъ по оному управляю, што ће се у Београду свршити и уговорити. И садъ Срби са еднимъ силомъ крену се управъ на Београдъ, као гнѣздо свои крвопій. Цело полѣ одъ Саве до Дунава было е Србима прекрѣљно. Близу Саве станио се Яковъ, на Дунаву Чаранићъ; између њи Ђорђе и Катѣћ; сваки у своемъ собственомъ шанцу. Ђурчија пакъ после краткогъ помиреня съ Яковомъ, збогъ поделеня плячке, кодъ Пожаревца задобивене, опъ се оддвои, онъ истина покаже се на видикъ, али самъ за себе построи еданъ шанцацъ, и побіе свой собственный барякъ да се съ воздухомъ тигра. Нис то дуго трајало. Срѣ наскоро нађе се яко увређенъ збогъ тога, што е врховный вождъ едного одъ његовы другова казнио; онъ се наљоти и оде одавде.

На његово место добио Срби наскоро едного учасника у своју обсаду сасвимъ одъ другогъ реда. Хайдукъ њи е оставио, али паша босанскій дође њмъ у помоћъ.

Србима не было то сасвимъ изненадно, што е онъ дошао. Они су одавна познавали јавна отиошеня, и знали су, да Дахіе нису прѣтели султанови. Одагнати пакъ спяхіе единако су њмъ давали на знанъ, да се овоме много више воевалѣмъ услужность чини. Већъ неки несумнителни Турци посађаю се и међу њима еданъ бывшій бимбаша Хади-Мустафинъ поделіо е између њи мунцију, и ободравао њи, да добро нишане; на сваки изметакъ мора непрѣтель пасти. Но еданъ старѣи турскій свештеникъ (оца) появи се у њивомъ догору, и поднесу му лажный, измышлѣный ферманъ, кои санзвоява њиво пред-

узеће, и кои се приковањъ на шанцу видіо, заоста тај ферманъ не изъ Цариграда дошао.

Но како му драго, видило се изъ свега овогъ да е диванъ необычный интересъ са целімъ владѣніемъ султана у овой борби скопчавао. То е био текъ почетакъ, да силу Јанчара скруши, којој е извршенъ свакогъ свеобщегъ правила на путу стаяло. Великій везиръ имао е у својој памети, да узвышенъ народа учасіемъ више силе у редъ постави, а у исто време и ствари ко концу приведе. У то време Асамбегу, кои се јошъ у Цариграду задржавао, да ствари отераны спяхія изврши, дозволеніе дао, да све око себе скупи, и кнеза Јована Рашковића, кои е тако исто у той главной вароши био, съ налогомъ, да рану за србеку войску купуе, за базрѣанбашу — ђумрукцію — у Београду наименовао е, у исто време заповедіо е паши босанскомъ, Беѣиру, да уређенъ и настояванъ своју послова предузме, Дахіе уклони и миръ возобнови.

О томѣ, шта е Асамбегъ съ Рашковићемъ учинио, нема се много говорити. Довольно е толико, да е Беѣиръ са 3000 людѣи изъ Босне дошао. Съ великимъ почестима примили су га Срби. Они су му свое кнезове на границу Србіе послали на сусретъ, и свуда му преноћишта приутовлявали; у своемъ стану поздравили су га торжественно; поредъ други предводителя улогори се и онъ не далеко одъ Врачара кодъ белогъ бунара.

Доиста нашао е онъ ствари другчіе, него што е онъ себи представляо. Онъ е управо на Шабцацъ дошао, кадъ е и Ђурчија са своимъ барякомъ тамо принео био. Еданъ старѣи Турчинъ, кадъ е име познатогъ хайдука чуо, кои е садъ барякъ носіо, повиче: „Моя е брада оседела, и я заръ садъ првѣи путь да видимъ хайдучкій барякъ како се віе?“ Тако се могло и на други ма удивленъ приметити. У место покорне рае нађе Беѣиръ предъ Београдомъ за сваки одпоръ преправлѣну войску, предводителъ сѣяше се у украсу и оружю, кое су одъ Турака као плячку задобили.

Па шта е онъ о томѣ могао мслити, да су се яко уплашили, кадъ су видпли, да е јошъ и паша узъ раю пристао, и кадъ е садъ очевидно было, да е войска другогъ закона подъ управомъ великогъ ауротитета противъ њи дошла. Найвећа пакъ опасность грозила њмъ е отуда, што се њивовъ собстве њи наемникъ, Гушанацъ Али, са обоима непрѣтельными явно договарао. Кадъ е еданъ искреный слуга овога, подъ видомъ као да се одъ њѣга одвоіо, али безъ сумнѣ на свою заповѣсть, њима явіо, да његовъ господаръ намерава, обсаднике унутра пустити, ови заключе да съ остаткомъ свога блага побегну. На едной шайки навезу се низъ Дунавъ у нову Оршаву (Ада-кале). Тренуткомъ њивогъ удаленя ползовао се Гушанацъ, да се господаромъ собствене тврдинѣ учини. Онъ не пропустио, да найотмѣнѣи житель подъ изговоромъ њивогъ прѣтельства према Дахіямъ неоплячка. Спрамъ султана тако е велико страхопочитањъ имао, да е пашу босанскогъ безъ икаквогъ противречія у варошь приміо.

Страшлѣиви тираны были су ове Дахіе, но у зао часъ су изъ града побегли. Почемъ Срби нису се съ тимъ задовольили, него су желли, да виде њивове главе у своимъ рукама, то заповеди паша команданту адакалскомъ, да дошавшима непрѣтель султанове преда. Едне ноћи неколико Срба подъ Миленкомъ буду пуштени у тврдиню. Командантъ покаже њмъ кућу са осветлѣнимъ прозорима, у којој су Дахіе были: они уђу унутра, поубио Дахіе, и донесе Миленко све четири главе у србскій станъ.

Садъ Беѣиръ каже, да е се све свршило, што се пожелити могло: Срби могу садъ слободно своимъ кућамъ њи, орати, своя стада чувати и послове безъ брига свршавати, а онъ ће се далъ за њи старати.

Хораціева

Песма 13. књига I.

Лидіи.

Кадъ ми, ты Лидіо, станешъ

Фалитъ, како се вратъ у Телефа светли,

Да су руке му ко васахъ,

Горакъ надима едъ дигерицу мою.

Тадъ ми ни память ни боя

Нисе постоянна: низъ образе влага

Крадомъ рони, те издае

Како лагани сквозъ еде ме свогъ оганъ.

Горемъ, ил' бела рамена

Теби нагрдѣе безмерне збогъ вина

Свађе, ил' дечко разпаѣнъ

Устни угризо ти белегу за споменъ.

Немысли, ако ме слушашъ,

Да ће бытъ постоянъ, кой сурово скверни

Сладка уста, што е Венусъ

Петимъ нектара свогъ напунила деломъ.

Сретни ахъ! трипутъ и више.

Кое нерѣшима држи увекъ свежа,

И зломъ нецепана тужбоитъ

Любовъ пре последнѣмъ неразставля давка.

С Лазаръ.

Стараць и Баба.

Сликѣ изъ живота славенскогъ народа, одъ Міята Стояновића.

Кадъ оцвате пролеће живота, кадъ сазре плодъ мушкогъ доба и сврши се берба свиютруда и мразъ живота падне по темену и снегъ старости обели косу на глави; кадъ се почне у ослаблѣнимъ жилама топла крвь мрзнути, кадъ издаду ноге старца тако, да несигурне кораке свое мора подупирати съ палицомъ; кадъ му се лица одъ свакояки повольны и неповольны утисака живота поразаю, очи окрмелъ и видъ ослаби, уши отврдаю, руке почну одъ слабости дркати и цело тело клоне, изнемогне и погрби се, къ прной земльи тежећи: онда е стараць дозрео изкуствомъ за сваки случай. Ако седне у савѣтъ са мужевима, ладнокрвно изяви шта е у таковомъ случаю већъ доживіо и изкусіо; ако е у дому међу своіомъ породницомъ, на првомъ е месту кодъ асталы; децу и унуке, у кои ма се помладіо, обучава и понукуе као мудраць; ако е при послу, равна га саветомъ; ако е међу женама, разговоранъ е и шалѣивъ и показуе, да му јошъ куца

WWW.UNILIB.RS

у прима оно некадашнѣ тепло срце, јоштѣ у весело и друштву при капи вина, суче седе бркове, пева ослабљенимъ гласомъ даворѣ старе, при игри јоштѣ удара дланѣ о дланѣ и лупа ногомъ о земљу; ако в међу децомъ, радуе се њиовой игри, и често се заборава да самъ нѣ дете. У пољу в сеячѣ, у дому домаћинѣ, на пирѣ кумъ или важанъ гостѣ, у цркви побожанъ, свагдѣ почитованъ и у чести; на стану в пчеларѣ и надзиратель марве, догодѣ може надзирати. У кући в прва особа, и гдогодѣ в божій благословѣ ту млађи старѣ почитую, и послушни су домаћемъ господарству. Као какавъ домаћий свештеникѣ брине се старацѣ за богобоязливостѣ и поштенѣ свои покућана; разпре њиове као какавъ судија разправља како и колико може; пазит строго да се одрже у дому стари обичаи, особито гледа пира и празнованя: Божића, Ускрса и други празника; гледа кумства и прѣятельства, кршења и погребѣ. Онѣ гледа на радѣ кадѣ треба што предузети и како, онѣ пазит како валя разпозагати са раномъ, марвомъ и смокомъ у кући, кадѣ и колико треба оставити марвенске омладине, съ кимъ валя ступити у кумство, прѣятельство, у спрежѣ тежачкѣй, у друштво млинско, у заедницу ма кое врсте. Старацѣ пазит на зграда, покућство, оруђе и азатѣ у кући, да в све уредно и спремљно. Деца у кући подѣ старчевимъ су особитимъ надгледомъ: предѣ њимъ се Богу моле, њѣму, деди своме, хвале се у добру, а туже се у невољи; онѣ имѣ в учитель и казначитель, надзиратель и све у свему. Онѣ зна коликѣ су ратарѣ наорали, копачѣ окопали, жетеоци пожели, косци покосили; коликѣ крава отелило, кобила ождребило, оваца ояньило, коза окозило, крмачѣ опрасило, пчелаца оройло; коликѣ воћѣ уродило, коликѣ возова сена увезло, коликѣ врећа жита у амбарѣ стрешено, коликѣ акова ракиѣ изпечено, коликѣ буради вина у подрумѣ спремљно, коликѣ кола кукурузѣ у кошѣ стрпано, коликѣ грађе и дрѣва изѣ шуме зимѣ дома или на станѣ довежено и пр.

Ако гостѣ у кућу дође, старацѣ се съ њиме забавља, ако кумѣ и прѣятель дође, са старцемъ се рукуе и лоби, ако се изѣ куће девојка удавачѣ поведе, старацѣ ю благосила, ако войничкѣ изѣ куће пође на войску, старацѣ га благосила и саветуе; ако се пыта за родословѣ куће, старца пытаю за то. Старацѣ в у славонској кући што в матица у кошници, ако в истий старацѣ само човекѣ честитѣ и поштенѣ, добарѣ домаћинѣ и правичанѣ отацѣ свое деце и унучадѣй.

То ти в слика старца. Садѣ да смотримо сапутницѣ њѣгову на путу живота, чести достойну баку.

Кадѣ повене цвеће лепоте девојчѣ као касно есенско цвеће у вртлу; кадѣ румена и пунѣ лица побледе, спадну и увену, те се поразаю, повораю и погрешнаю; кадѣ обрве, некадѣ морске пѣвице, обеле или опадну, коралне устѣнице счоре се и помодре; кадѣ по беломъ грлу некадашнѣмъ, кое ђерданѣ украшаваше, набрекнѣну жпле, кадѣ се бисерни зуби разреде, потамну или поизпаданѣ, те се носѣ спусти ниже кѣ бради-

шту, а ово се заковрчи, као да се кани съ носомъ састати; кадѣ гиздави плави или модри прѣми, дѣка девојчѣка и уресе младости, опадну и красне плетенице отибаю се на танке беле вѣклище; кадѣ жарке очи стрелоносне, кое су обчаравале у колу юнаке, угасну као догорео угљѣнѣ трнећегѣ се огни и пуве некадѣ и едрѣ груди опласну и изгубе се; кадѣ виткѣй стацѣ некадашнѣй, коимъ су затрављѣни многи юнаци, погури се као стара подупрта зграда, кадѣ то све буде, онда изѣ лепотице постане старица, бака. Све што в годѣ на њѣой пролетно было, прошло в, но одѣ леногѣ цвета постало в дрво пуно златни плодова мудрости и искуства. Славонске баке веште су свакомъ женскомъ и домаћемъ послу. Оне су добре станарице и веште спремаѣ сваке врсти смока и воћа, зеља и ране; лекарице су людѣма и марви, веште у боядисанѣ вуне, искусне су прималѣ и помажу женама у кући децу одранѣивати; богомольке су и кадгодѣ могу иду у цркву; кодѣ куће никадѣ нису безпослене, радо диване у друштѣву и при найманѣмъ поводу плачу и свака свою или туђу неволю и беду грозѣнима сузама оплакую. У кући славонској свако старицу баку почитуе. Она се брине за многе ствари у кући, по именце, да имаде у дому свете воде водокресе, мариньска цвећа, пропеће, феѣй (боровице) за каденѣ, свакояки лековитѣ трава и мелема, свакоякогѣ семени одѣ повртѣля. Бака саветуе жене у кући при одхранѣиванѣю марве и живадѣй, при спремѣно смока и повртѣля, при свакояки женски послови, и ако иде Божићѣ, бака саветуе што валя за тай благѣ данѣ спремити. Быва ли породѣ у кући, то бака в надпримала, ако в пирѣ, бака саветуе у свему што се тиче дара и подаря, ако в ко боленѣ станѣ бака в лекарѣ, ако ли пакѣ ко умре бака седи кодѣ мртѣваца и спроводи укѣнце често до грѣбѣля. Бака у кући труди се понайвише око одранѣиваня деце и у томѣ важномъ и тежкомъ послу помаже дечѣ матери. Велике заслуге има бака и по томе што в она често едина у кући, коя учи децу Богу се молити, старѣгѣ у руку полюбити и слушати га. Она деци у кући дели яя, ябуке, крушке и т. д., чега она у есенѣ свега доста спрема на зимѣну за добру и послушнѣу децу. Ако бака има јоштѣ свога старца, труди се око њѣга ради чистоће и неге онако, како в навикла чинити у младимъ годинама и брине се за њѣгову прѣштѣину, ако ли в удова, често сѣзѣнима очима спомѣнѣ се свога старца и моли се свакиѣ данѣ за покой њѣгове душе. За онимъ своимъ детегомъ или унукомъ прѣоня са свимъ срцемъ, кое јѣй дете любавѣ и приврженостѣ показуе. Ако бака нема никогѣ свѣга, онда в бедно и несрећно створеѣнѣ, на кое се у кући мало пазит, и тадѣ често кукавне животари данке. Но кадѣ има бака свѣе кѣри и унуке, онда јѣй ове ослађаваю последѣй живота данке, а има доста примерѣ, да и свашѣце буду баки рођене кѣри, те ю у свачему помажу и негую. Коѣ в бака у Славонѣ докаста, зову ю нацакбаомъ и вештѣцомъ, врачаромъ, попрѣнѣцомъ, баялицомъ, и свако се такѣ клѣни; ако ли в доброћудна.

паметна, миролюбива и добра, свако ю почитуе и помаже, свако се за њѣо заузима и одѣ сваке нужде заклѣня.

Сѣтѣнѣ ручакѣ.

Пословица вели: „Ко другоме яму копа, самѣ у њѣо пада,“ — но крчмарѣ кодѣ „златногѣ курыка“ у едной варошици пре в то искусиѣ, негѣ што в вероваѣо. Едномъ у њѣгову крчму дође еданѣ лепо обученѣ гостѣ. Кратко и опорѣо закѣваѣо в онѣ за свое новце, добру чорбу. Потомѣ в закѣваѣо комадѣ говеђѣине и чѣнию варѣва, за свое новце. Крчмарѣ упита га сасѣнимъ понизно: Нема ли волю и на чашу вина? „О! дабогме,“ одговори гостѣ: „ако што добро за моѣ новце добити могу.“ Пошто се лепо нараниѣо и поналиѣо, извади изѣ цепа еданѣ пробушенѣ новацѣ одѣ 6 кр. и рекне: „Ево, господаре крчмарѣ, моѣ новаца.“ Крчмарѣ рече: „Шта ће то значити? Нисте ли вы мени талирѣ за ручакѣ тай дужѣи?“ Гостѣ одговори: „Я нисамѣ одѣ васѣ вла за талирѣ захѣваѣо, но за моѣ новце. Ево моѣ новаца; я више немамъ. Ако сте ми више, негѣ што за њѣи засеца ести дали, то в ваша крѣвица.“ — Ова досѣтка, лодуше нѣе башѣ изѣ особитогѣ оштроумѣя, постала, требало в човеку бити само мало безобразанѣнѣ, и више среће, па в ласно са оваковомъ досѣткомъ се играти. Но оно најболѣ садѣ текѣ долази. „Вы сте некѣй безобразнѣй нѣтѣковѣ,“ одговори крчмарѣ; и заистѣа сте више нешто заслужили. Но я вамѣ поклянямъ тай ручакѣ, и јоштѣ 20 краѣцѣара на то, само вы тай случай прѣћутите; па идите кѣ моѣ сусѣду, крчмару кодѣ „сребрногѣ медѣвѣа,“ и учините и њѣму тако.“ То в онѣ зато рекао, ерѣ в са своимъ сусѣдомъ изѣ завѣсти рѣавѣо живѣо, и еданѣ в другомѣ често прѣкосѣ и поругу чѣниѣо или му враћаѣо. Алѣ лукавѣй овѣй гостѣ маши се едномъ рукомъ за новце, а другомъ прѣдѣосторожно за врата, и почемѣ в већѣ иста отворѣо, и крчмару „съ Богомъ“ рекао, дода: „Кодѣ вашегѣ сусѣда, крчмара кодѣ сребрногѣ медѣвѣа, већѣ самѣ я био, и башѣ ме в онѣ овамо кѣ вама послаѣо, а нико другѣй!“ и сѣтѣмъ прѣдупѣне за собомъ врата.

Тако су дакле обадѣвѣнца прѣварени были, а трећѣй в одѣ тогѣ ползу имаѣо. Но лукавѣй овѣй муштерѣя, јоштѣ в преко тога, одѣ обадѣвѣнце лепо благодарностѣ заслужѣо, ерѣ су ова два непрѣятелья добру науку одѣтудѣ поцрпѣли, и еданѣ се съ другимъ помирили.

Дѣе черте добродѣтели.

На некомъ западно-индѣйскомъ острову, еданѣ робѣ, Цриѣнѣцѣ, добѣе, пошто се покрѣстиѣо, добротомъ свогѣ срѣца и страѣомъ Божиимъ у пуногѣ смѣслу поверѣнѣ свога господара. Потомѣ дакле задѣбѣе у кући свогѣ господара прѣво њѣсто у служби и съ њимъ су најлюбѣзѣне поступали.

Едногъ заповеде нѣму да купи двадесетъ робова и да по свомъ увиђеню на пѣнци найпоузданіе избере.

Одма дакле изиђе на пѣнцу робова и почне поузданостъ нѣову огледати. Текъ што е пакъ одпочео свой посао, а онъ угледа старогъ едногъ преживљногъ већ човека, подма понуди свога господара да га купи. Овай се врло запрепасти збогъ таквогъ избора и нехтеде се на то согласити. Приаць непрестано понавля ти свою молбу, али му господарь никако нехте санзволити.

Докъ се овако ово водило, понуди се трговаць робова ако ће купити двадесетъ робова, да ће имъ дати старца радоша. Таки сврше погодбу и робови буду одведени къ свомъ новомъ господару. Но нѣдномъ непосећаваше надзиратель Црнаца толико брижљивости колико старомъ Африканцу. Онъ га узме у свое собствено обиталиште, ранио га е са свогъ астала и поіо своимъ судомъ. Кадъ е было поладно износаше га на сунце, а на врућини уладъ дрвета.

Зачуђенъ овакомъ брижљивости дивіо се господарь о тако любовномъ поступаню и пыташе га за узрокъ тога.

„По свой прилици,“ рече онъ, „мора да ти е стараць сродникъ какавъ, или башъ и отаць? Или ти е стари братъ или стриць?“

„Ніе, господару. Ніе ми ни пріатељ, кам' ли што више.“

„Но па кажи ми шта те побуђуе къ таквомъ изванредномъ поступаню и саучастію.“

„Онъ е мой непријатељ,“ одговори Црнаць, „и онъ е мене продао трговцу робова. Законъ ме е хришћанскій научіо, да свомъ непријатељу опростимъ. Онъ насъ учи: „Ако ти е непријатељ глданъ, ты га парани, а ако е жеданъ напои га. Боже! опрости наше кривце па ћемо и мы опростити онима, кои су што нама криви.“

Похвале е врло вредно, кадъ се пріатељи и сродници добри и любовни показую, но благородніе е и великодушніе, кадъ се нађе да се зло свогъ непријатеља са добримъ нагнајува.

При уписиваню едне чете самовољца у войнике, яви се къ офицеру, кои е уписивао, у вече еданпутъ некій лепъ одрастанъ младићъ. Имао е изгледъ сасвимъ ваљано воспитаногъ човека и дркташе у свимъ удовима, кадъ е предъ офицера стао.

Офицеръ е приписивао ово младићевой боязљивости и запыта га одашта се плаши?

„Да ме неодбіете,“ одговори онъ, „еръ морамъ повелику суму новаца за нужду искати, а то не изъ лакомости већ збогъ притеснителности. Я молимъ за 100 фор. и ако ми ту суму одречете найнесрећни самъ човекъ.“

„Много новаца!“ рече офицеръ, „но вы ми се допадате и я мыслимъ да ћете вы све вама припадајуће дужности испунити. Ето вама 100 фор. Сутра ћемо одпутовати.“

Младићъ човекъ яко се удиви, и замоли офицера да сме садъ кући отићи да испуни неку свету дужностъ и обећа се да ће до едногъ са-та опетъ доћи.

Офицеръ поверавајући се на нѣгово чест-но лице допусти му да иде, еръ е нѣшто особито примѣтио у нѣговомъ обхођеню, а имао е и поузданѣ за нимъ. Онъ опази како младићъ къ варошкой тамници нѣшаше, гди на врата кудце и буде пуштень.

Офицеръ чуе како младићъ предъ вратима тамнице са тамничаромъ говори и само е чуо речи:

„Ево новаца, збогъ кои мой отаць у тамници лежи. Я ћу му ий положити а вы нека ме отцу одведете, да га затвора ослободимъ.“

Тамничаръ одма санзволи. Притомъ застане офицеръ да даде времена младићу да се самъ отцу укаже, па онда оде и онъ за нимъ. — Какавъ угледъ! Онъ види сина на прси нѣговогъ отца, чести достойногъ некогъ старца, притеснителна, а сузе су речи обонци прекидале. — Неколико е минути прошло докъ су офицера угледали.

Тронутъ приступи онъ старцу и рече му: „Умирите се, нећу да васъ тако доброгъ сина лишимъ; допустите ми да имамъ и я саучастія у заслуги нѣговогъ поступка. Онъ е слободанъ а я се за суму нећу покаяти, кадъ ю е онъ тако лепо употребити умео.“

Отаць и синъ падну къ ногама офицера; младићъ мољаше се, да му понуђену слободу одузме, но офицеръ остаде непоколебимъ при свомъ обећаню; онъ оба изъ тамнице одведе са сладкимъ осећањемъ да е два човека срећнима учинио.

Ако неоскудѣваю добра благородна осећања према родителѣма, тада неизостаю ни плодови одъ тога, чимъ се прилике укаже. Срећно ће она деца поживити на путу нѣовогъ живота, коя отца и матеръ любе и почитую и свою любовъ подкрепљаваю са свакимъ могућимъ пожертвованѣмъ. Свака ће се добродѣтель наградити. И што су они сходніе томъ и лепше поступали, то ће више наћи некадъ у својој деци благородне свое послѣдователѣ. Само добри люди стечу лепъ, весело и задовољавајућий животъ.

к. п.

Савѣти

Исокраща сину свога пріатеља Димонику.

* Оно што знашь труди се да упражненіемъ задржишь, а што незнашь трудисе да научишь; еръ као што е стидно, непријимити какво добро одъ пріатеља, исто е тако стидно непријимити и неупамтити што полезно, кадъ други говоре.

* И ако далеко обитаваю они, одъ кои желишь што полезно научити, ты опетъ иди къ њима. Помысли само ніе ли стидно штедити путованѣ сувимъ, да научишь што добро и лепо; кадъ трговаць плове преко толики мора, да умложе само свое иманѣ. Упражнявай се у словима своевольнимъ, како бы и оне, кои ти нису по вољи, учинити могао.

* Немой учинити пріатељемъ никога дожде, докле неиспыташь, како се владао съ пређашнимъ пріатељима; еръ као годъ што е было справъ њи, такавъ ће бити и справъ тебе.

* Ако си радъ учинити кога пріатељемъ, а ты реци за нимъ што добро кодъ оны, кои ће му казати; еръ е похвала почетакъ пріатељства, а опорочаванѣ почетакъ непријатељства. — Ако ти е добаръ савѣтъ нужданъ, пакъ си радъ кога запытати, а ты найпре испытай, како онай, кога желишь за савѣтъ пытати, свое послове управля. — Старай се о свему, што ти е нужно, а особито облагорођавай умъ свой; еръ е найвећа стваръ у найманьой, благороданъ умъ у телу човека.

* Требашъ да научишь и оно, што су стихотворци и други мудраци паметно рекли; еръ и малу пчелу видимо, да на свакој цвѣтъ пада, али сиса само оно што е сладко и пріятно: тако треба да поступа и онай, кои е желанъ науке, прегледајући све, и збираюће само добро и полезно. И съ овакимъ прилѣжаніемъ едва ће човекъ природне недостатке исправити моћи.

Бодоніево издание „Оченаша“ у 155 езика.

Године 1804. кадъ е Папа у Паризу био, даде славниъ Марцель, управитель краљѣвске штампарије у Паризу, „Оченашъ“ у 150 езика наштампати. Бодоній у Майланду, когъ е изредну печатню сва Европа знала, даде то исто у 155 езика наштампати. У томъ паметодостойномъ дѣду славногъ вештака, налази се веће богатство писмена, него у паризкомъ изданю. Првый одѣлъ садржи 59 превода у азиатскимъ езицима, други 72 у европскимъ, трећий 12 у африканскимъ а четвртый 12 у американскимъ. Но преко свію овы 155 разны превода или езика, опетъ се налази „Оченашъ“ 215 пута са исто тако разнимъ словима печатанъ; сирѣчь са 68 начина азиатски слова, 140 европейски, 13 африкански и 20 американски. Странски свакомъ езику свойственны писмены характера има 107: 43 азиатски, 58 европейски (међъ коима 34 само грчки) и 6 африкански. Остали 188 су обична писмена, али тако у мери и форми разна, да никадъ подобна неодолазе. Одовуда се може заключити на богатство Бодоніево печатнѣ, коя е найманѣ 200 сортиј слова имада. Самъ е Бодоній сва слова, коя е употребљавао и резао и одтуда се може заключити на трудъ, кои се захтева докъ еданъ човекъ изрезиванѣ и одъ тога зависеће послове сврши, а чудо ће се умложити, кадъ се помысли да Малабарска азбука сама 1132 слова има.*

—и.—

*) Алойзь Ауеръ, директоръ царске печатнѣ у Бечу, издао е год. 1845. „Оченашъ“ у више него 660 езика и нарѣчій. Ово се издание и у томъ одликуе, што е велика часть одъ тій „Оченаша“ писменима оригиналима наштампана. У. П.

Живо изображенъ.

Међу првимъ аутоматима, кои су у новіе време начинѣни, особито су жива изображеня Пьерова у Паризу, много сматрања побудила. — Изванредни су и многостручни предмети у овимъ изображеняма. У њима све живи и миче се. Тако се и. пр. види у Гренвичъ водећий друмъ близу Лондона, на Темзи. Небровна кола, каруце, чезе и талиге лете по њму. Тако се распознае лупа точкова и тапкаѣ коња, па виде се како туда и пешаци у тротоаръ путую. Обсена е велика, да човекъ себи уобрази, да се зацело види издалека великій лондонскій мостъ, на коме се мложина людіи, коња и кола непрестано сретают. У исто в време и Темза са многимъ лађама и другимъ чамцима покривена, кои су са пунимъ ветрилама туда пловили; са товарнимъ лађама, кои су по броју веслара часть брже часть лакше воду просецае. Па и боя живописны предѣла свакогъ гледаоца зачуђава, и изгледъ острова Бомбея, пристаништа корфскогъ, или каквогъ бреговитогъ предѣла у Савои обчарава око преко сваке мере. — На средъ мора, кое се о едну долину лупа, плива лабудъ по свомъ забенутомъ начину. Но најлепше е и чуђенъ најдостојније е рађанъ сунца. Овде природа минмо изображенъ заданула. — Страовито сјайно е позоръ, представляѣ буре на мору одъ почетка па до најжешћегъ беснила Све више лупаю волне, а све страшнја опасностъ грози по мору плывећимъ лађама. На еданпутъ се една лађа муньомъ упали и не дуго потомъ бива одъ уећи волниј разорена. Люди кои се на лађи наодише спасу се пливаньмъ на ближнѣ стене. — У кратко, угледъ не само овогъ страовитогъ позорја, него целогъ вештичкогъ дѣла, поглавито тако е за препашћавајућий, и срце добљајућий, тако природи веранъ, да се уобште морамо дивити дару вештака.

—и.—

Мрвице.

— Некій спаја на селу рекне свомъ слуги: „Јоване, кадъ коња отимаришъ, узияшиешъ га па ићи у варошь кодъ доктора К.“ — Слуга: „Добро господару!“ затимъ отимари коња, узияше га и одкаса у варошь къ доктору. Докторъ: „Заръ ми ниси никакво писмо одъ господара твогъ донео?“ — Слуга: „Нисамъ, еръ господаръ не ми ништа друго казао, већъ да къ вама дођемъ.“ — Лекаръ га е пытао за све укућане да не ко болестанъ и т. д., но кадъ му слуга каже да не нико, онъ напише писмо господару спахи и запечативши га, даде га слуги, съ коимъ се овај натрагъ врати. У путу сретне онъ другогъ спаискогъ слугу, кое е у варошь на коњу трчао и запыта га: „Куда ћешъ ты, Никола?“ — „Та носимъ доктору писмо, кое си му ты требао понети!“ — „Е, кадъ е тако а ты се врати; ево я већъ носимъ одъ доктора одговоръ!“ рекне Јованъ, и тако се оба натрагъ врате, безъ да су што свршили.

— Некій куваръ имао е маймуна когъ е тако бую обучіо да му е много у куйни помагао; онъ е на примеръ лукъ сецкао и месо, туцао кафеу и черупао пилиће. Едномъ очерупа онъ едну препелицу и метне е на прозоръ, кое е на несрећу бую отворенъ, затимъ оде да другу препелицу черупа. Но међутимъ ястребъ се залети и однесе прву съ прозора. Маймунъ е знао шта га чека, кадъ куваръ дође и ненађе оба две препелице очерупане и готове за приганъ. Да бы се дакле очистіо одъ подозрења као да е онъ препелицу побое, очерупа и ону другу и метне е на прозоръ. Прождрљивый ястребъ опетъ се залети да и ону другу счепа, но майсторъ маймунъ счепа њѣга, и при свой њѣговой дреки, очерупа га као и препелице, но жива. — И кадъ куваръ дође, баца му онъ очерупаногъ ястреба, кои се зачуди оштроумію маймуновомъ.

— Теофрастъ изъ Лесбоса, ученикъ Аристотела, рече при едной веселой части едномъ одъ гостию, кое колъ свогъ говора мирно ћуташе: „Ако си будала, ты чинишъ мудро, што ћутишъ; али ако си мударъ, то чинишъ лудо.“

— Кадъ е Демокритъ, философъ изъ Абдера, одъ едного брбљавца упытанъ, гди га може сутра опетъ наћи, одговори: „Онде, гди се надамъ, да те нећу наћи.“

— Еданъ тврдица завята свога десетогодишнѣгъ синчића, кое се башъ на посве мастну рану не жалити могао, при ручку овако: Кажи ты мени сине, шта ты управо желишъ да будешъ? Ситъ! одговори овај.

— Елисавета царица руска врло се дуго размышљавала, кадгодъ е имала што да подпише. Тако се догодило, те е одговоръ на писмо краля францускогъ, коимъ јој е овај јавіо, да е си на добио, текъ после шесть година слѣдовао.

— Кантъ оде еданпутъ у гостилицу едну, да са прјатељмъ своимъ, кое е съ пута дошавши ту се уквартиріо бую, за обштимъ асталомъ заедно руча. Предъ Канта донешена буде чинія

съ некимъ зелѣмъ. Гостъ еданъ, кое е спроћу Канта седіо, и кога овај познавао не, одма счепана съ астала судъ съ биберомъ, и изручи савъ биберъ у зеленъ рекавши: Ово я ело обиберпсано радо едемъ. Кантъ сместа извади бурмутицу своју изъ цепа и изручи савъ бурмутъ у чинію одговоривши: А я опетъ ело то врло радо съ бурмутомъ едемъ.

— Између генерала, кое е Бонапарте са собомъ при военомъ походу свомъ у Египетъ повео, бую е и храбрый генералъ Фрианъ. Онъ е управляо съ еднимъ одѣленіемъ войске, коме е међу осталима и повеликій брой наученика примлѣнъ бую, и кое буде у путу угрожавано, да ће одъ велике чете Арапа нападнато бити. Непредомишљаваюћи се већъ сместа изда онъ ову воюну заповестъ. „Одѣленіе нека образуе четворуголіе, магарци и наученици некъ се склоне у среду!“ На то се обштіи смеј заори. Арапи немогући великій овај кликотъ поняти, помысле, да мораю ма съ кое стране бити у опасности, па нагну бегати, и тако одѣленіе безпрепятственно продужи путь свой далъ.

— Премда е Елисавета краљица много мужества у коечему показивала опетъ се никако одважити не могла, да да себи зубъ извадити, кое јој е яке болове причинявао, и кое се нису могли ни на кои начинъ другіе угаложити, већъ да се зубъ извади. Бадава су была сва представлянја зубногъ лѣкара, неплодне су остале све молба дворяна. Навданпутъ се посади владика лондонскій Аймаръ на столицу, кое се такође те десіо, дозове съ очима къ себи лѣкара, отвори уста и окаже овоме еданъ свой сасвимъ здравчитавъ зубъ. Лѣкаръ сместа извади зубъ тай, и онъ покаже истый равнодушно свима присутвуюћима. Краљица се упрепасти на такоу грдну ладнекрвностъ, па одма седне и она, те мужественно непоказавши ни најманій знакъ бола издржи операцию ту.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта веле новосадски Матичари за „Лѣтописъ“?

Петакъ. Вичу наопако.

Еракъ. А зашто да вичу?

Петакъ. Што су кориде зелене бое, кое неодговора, веле, духу народа србскогъ.

Еракъ. Та то е фарба надежде, брајко!

Петакъ. Башъ зато се и лете, еръ миселе, да се съ тымъ хтело надежду изрећи, да ће „Лѣтописъ“ најпосле јошъ јошомъ бити печатанъ.

Еракъ. Нивајде, Петаче, морамо се растати.

Петакъ. Куда си намислио, Ераче?

Еракъ. Та заръ незнашъ да е законъ о њој изишао.

Петакъ. Па како гласи?

Еракъ. На свако 500 пор. глава, буде 1 избираѣ. Они нису одговорни зато, што буду говорили, и кадъ бы што незгодно радили, быбеду одма разнуштени.

Петакъ. Та одъ разнуштены треба се највећма чувати.

ДОМАЊЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. У овдашњој православној цркви св. Богородице држанъ е данасъ у 11 сатиј пре подне парастосъ за скоро у Гмундену преминувшегъ г. Барона Давида Крайтнера, п. кр. Фелд-маршал-Лайтнанта.

— Колика е грдна потреба књижица о новимъ новцима може се по томе видети, што осимъ дебљи и танји књижица, којма Бечки издатељи земљъ потонише, и онде као и у више маниј градова провинциѣ великиј брой таковы књижица излази. Одъ едне мале, за практичну потребу удешене књижице у виду буџелара, што е изишла кодъ г. Хазе синова, издано е већ шестъ изданія, и потрошено више одъ 20.000 екземплара. Къ тому долазе више или маиъ обширна поученія у разнимъ календарима, одъ кои е речена фирма сама 100.000 продала.

— 22. Октобра была е у Бечу прва овогодшња „беседа“ у сали кодъ Швендера. Ма да е време незгодно было, опетъ се велико друштво скупило. Међу гостима была е и чувена руска играчица Наталија Богданова.

— Нѣмачкиј паробродъ „Худсонъ“ изгорео е у Бременскомъ пристаништу. Лађа ниѣ была натоварена.

— „С. Н.“ явля се изъ Софиѣ, да се тамо јошъ единако земля тресе, и то неколико пута за данъ, и да су збогъ тога жители јошъ единако у немиру и страу. Тако е умрѣо еданъ младъ Бугаринъ, троѣ еврейчади и два млада Турчина одъ страха иза првога труса. Како Егем-паша са своимъ гарнизономъ, тако и највећа часть жительства живе у полю подъ шаторима.

— Изъ Цариграда являю да е Порта издала наредбе, којма се мисли раскоштву чиновника на путъ стати. Чибуци са драгимъ каменѣмъ на њилбару забрањени су. По канцеларијама несме се више пушити ни како и шербетъ служити. Чиновницима е по чину прописано колико коня смею у кола хватати и колико весала могу на своимъ канцима имати.

— Архиепископъ брускиј г. Коворкъ наименованъ е за патриарха православны Ермена. Лађа, на којој се лордъ Редкливъ возио изъ Цариграда, кодъ Смирне е ударила на едну аустријску лађу и сатерана е была на прудъ, одакле се истомъ после неколико дана спасла.

— По извѣстију изъ Цариграда одъ 15. овогъ м. у Боспору се некимъ несретнимъ случаємъ удавио Али-Галиб-паша, синъ Решид-пашинъ а зетъ султановъ.

— Англескиј посланикъ у Цариграду Булверъ яшио е овы дана по Перу. Предъ њимъ яхаше му слуга. Тада е башъ био празникъ Мухамедова рођеня, и неке султанке проходилъ ради во-заше се у затворенимъ колима праћене четомъ евнуха. Ту се догоди, да се г. Булверъ са своимъ конѣмъ очеше о коня у колима. Кочиашъ га на то ошине бичемъ, а и онъ после кочиаша. Садъ е кавга была готова. Посланикъ, хотећи распру мирно расправити, добѣ одъ евнуха не-

колико удараца, а међутимъ дођу люди одъ полициѣ па га одведу у тамницу, но ту га познаду и одма пусте.

— Изъ Баирута има извѣстия о дошавшемъ карвану турски поклоника у Дамаскъ. Кадъ су были изъ Медине пошли, появила се међу њима колера, која е трећину поклоника смазала. Одъ 75.000 поклоника, кои су у Меку отишли, вратило су се само њи 30.000; одъ прочъ 45.000 већа е часть помрла одъ колере.

— Архимандритъ Ник. Нѣгушъ одпутовао е већ у С. Петербургъ, да се завладчи. Зна се да ће изъ руку рускогъ цара приимити златну ми-тру, окићену съ димантима.

— Генералъ Нислъ предао е цару прву свезску дневника о дѣйствованю Французске войске при дуготрајнемъ обсаду Севастополя. Тре-бало е три године времена, да се ова свезска доврши. Къ тому нападаю прекрасни земљо-види, кои садрже планове свию Французски, руски и англески шанцева.

— Рускиј царъ поклонио е преко барона Будберга у Берлину попечителю Мантайфолу две скупочне вазе одъ порцелана изъ царске фабрике у С. Петербургу.

— У С. Петербургу држано е 20. Окт. прво засѣданіе земљописногъ друштва, на кое е дошло было 95 членова. Међу посланимъ стварма особито су се допале черемиске и чувашке а-льије, што иѣ е послао Губернаторъ казанскиј. Секретаръ Ламанскиј поднео е свое извѣстие о предузетомъ путу у заграничје, у Сибирь и Косантъ.

— Новине являю, да се саставило друштво холандски капиталиста, кое ће да сагради телеграфъ изъ Москве у Америку преко Сибира.

— Овы дана умрлий у Паризу грофъ Валентинъ Естерхази ниѣ се никадъ женио, слѣдователно и нема свои потомака. После њѣга е садъ домъ Халевинъ, друга доза Естерхазіевогъ племена, остао само на двоимъ очима, и изумреће са грофомъ Ладислаусъ Естерхазіемъ, кои у ду-бокой старости и неженѣнъ живи у Русіи.

— Царскиј врховный судъ у Паризу решио е да отацъ и мати мораю одговарати за вредъ, кои деца едино другоме нанесу кадъ се играю, еръ родители, кои децу свою пуштаю играти се безъ надзора или имъ дозволяваю проводити опасне игре, треба да снесе штету, која отуда може другоме произићи у новчаномъ обзиру, као и да су одговорни кадъ се деца ране пуштаюћи иѣ играти се опасне игре.

— Паризлиѣ диве се здраво едной промени у дворской башти. За време Луи Филипа была е красна штатуа одъ Фойтеа: Шпартакусъ, како ланацъ разкида и свое господаре грозећимъ окомъ погледа, спрямъ дворца окренута. Садъ е изда-на заповестъ, штатуу окренути, съ тога ће Шпартакусъ одсадъ гледати на другу страну.

— У Кристалной палати быће на годишнимъ дану Балаклавске битке велика светковина, на

кою су сви у Лондону налазећи се, после Кримскогъ рата отличовани војници, позвани.

— У Виндзору постављенъ е еданъ одъ нај-већи освоены хинески топова. Онъ е вешто са-ливенъ. За набой потребно е 30 фунтиј барута и може хитати танета одъ две центе тежине.

— Одако е изъ Валенциѣ дошло утѣшительно известіе, кое е тамо изъ Найфундланда приспело у 7 разумителны речій, рекао бы да е жица опетъ пала у пређашнѣмъ страдателно положенѣ.

— „Теймсъ“ пише о бавленю лорда Едвина у Еду, на Японію и Японецъ описуе врло повольно. Англеси наѣшоше, да е Японія пробитачна против-ность према Хини, а главной вароши поредъ лепы велики улица и зграда допала имъ се и чи-стота и уредность, која ту влада, као и што нема просьяка ни скитница, кое показуе да су жи-тели у добромъ станю и миролюбиви. Па тимъ поводомъ „Теймсъ“ овако опоминѣ свое земляке: „На жалость јошъ ниемо доживили изузетакъ одъ закона, по коме већа цивилизација квари и руши нижу. Али ипакъ дав се штогодъ учинити, да се ова парница ублажи, ако не и задржи сасвимъ. Европа има за много коешта да одговара. Јошъ ниѣ никадъ тако брзо нашла новoga света, као што га е брзо покварила и разрушила. Нека се овај преступъ не обнови у Японіи!“ — Еда е друга главна варошь царства японскога на о-острову Нифоу у великомъ океану, а цело цар-ство японско е састављено одъ 3511 острова и островчића, испросецаны многимъ мореузима и заливима, и има 36 милиона жителя, кои непо-ведаю три различите вере. Влада е деспотична. Царъ се зове Даири и седи у Міяку, кое е прва главна варошь у царству, лежећа на поменутомъ острову Нифоу; но онъ се сматра само као ду-ховный поглаваръ државе и само се едипутъ у години сме показати народу, а у његово име влада земаљскиј поглаваръ, кои се зове Кубо, и тај седи у Еду. Војна сила царства у мирно доба износа 100.000 пешака и 20.000 коняника Европу е са Японіомъ првиј упознао у 13. сто-лећу Млечићъ Марко Поло, а први трговци съ њомъ су започели Португалци год. 1542.

Станѣ воде.

Изнадъ 0.

На Дунаву	8 ст. — п.
На Сави	нараста са 3 „ 8 „
На Тиси (Кодъ Титела . . . . .)	— „ —

ГГ. Скупителѣ, као и остале наше читателѣ, кои намъ предплату јошъ по-ложили нису, умољавамо најучтивіе, да бы то што пре учинити благоизволили.